

Sote pähkinänkuoressa

13.11.2017

Marjo Katajisto

Talentia ry

Sanastoa

- **Järjestämismvastuu, palvelujen järjestäminen**
 - Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämismvastuulla tarkoitetaan oikeudellista vastuuta siitä, että lailla säädetyt palvelut ja velvoitteet tulevat säännösten mukaisesti hoidetuiksi. Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä vastaavat 1.1.2020 lähtien 18 maakuntaa, ei kunta tai kuntayhtymä kuten nykyisin. Maakunta varmistaa, että eri tuottajien palvelut toimivat yhteen. Kaikki rahoitus kulkee maakunnan kautta palveluntuottajille.
- **Palvelujen tuottaminen**
 - Tuottaminen tarkoittaa sitä, että palvelun tuottaja henkilökuntineen tarjoaa konkreettisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ihmisille. Jatkossa julkisesti rahoitettuja sosiaali- ja terveystalveluja voivat tuottaa maakunnan liikelaitos ja yhtiö sekä yritykset ja järjestöt. Kunta tai kuntayhtymä ei tuota sosiaali- ja terveystalveluita, kuten nykyisin.

Sanastoa

- **Suoran valinnan palvelut**

- Suoran valinnan palvelut ovat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joissa asiakas voi itse valita palveluntuottajan suoraan itse ilman maakunnan tekemää palvelutarpeen arviointia. Asiakas voi esimerkiksi valita suoraan sosiaali- ja terveyskeskuksen ja hammashoitolan.

- **Sosiaali- ja terveyskeskus**

- Suoran valinnan palvelun tuottajan toimipiste, jossa tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluja. Suoran valinnan palvelut on määritelty laissa. Asukas listautuu sote-keskuksen asiakkaaksi, sote-keskusta voi vaihtaa 6 kk:n välein.

- **Maakunnan liikelaitos**

- Maakunnan alueella muiden kuin suoran valinnan sote-palveluiden julkinen tuottaja. Maakunnalla voi olla yksi tai useampi liikelaitoksen toimispiste. Liikelaitoksen toimipisteen voi valita. Liikelaitoksessa tuottamat palvelut on määritelty laissa. Liikelaitosta voi vaihtaa pääsääntöisesti 6 kk:n välein.

Sanastoa

- **Asiakasseteli**

- Asiakassetelillä tarkoitetaan sitoumusta korvata asiakkaan palvelun kustannukset asiakassetelissä määrättyyn arvoon saakka. Asiakassetelin voi myöntää maakunnan liikelaitos. Asiakas voi valita asiakassetelillä annettavan palvelun tuottajaksi sellaisen tuottajan, jonka maakunta on hyväksynyt.

- **Henkilökohtainen budjetti**

- Paljon sosiaali- ja terveystalvveluja tarvitseva vanhus- tai vammaistalvveluiden asiakas voi saada henkilökohtaisen budjetin maakunnan liikelaitokselta. Henkilökohtainen budjetti tarkoittaa maakunnan liikelaitoksen sitoumusta korvata asiakkaan palvelun kustannukset henkilökohtaisessa budjetissa määrättyyn arvoon saakka. Asiakkaan tilille ei siirry rahaa.
- Henkilökohtaisen budjetin saaminen edellyttää, että asiakkaalle on laadittu asiakassuunnitelma ja sen yhteydessä on arvioitu edellytykset henkilökohtaiseen budjetin käytölle.
- Edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee jatkuvaa ja laaja-alaista apua tai tukea ja että hän pystyy joko itse tai tuettuna suunnittelemaan ja hallinnoimaan henkilökohtaiseen budjettiin kuuluvat palvelunsa.

Sanastoa

- **Palvelutarpeen arviointi**

- Palvelutarpeen arvioinnilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa ja vanhustalvvelulaissa määriteltyä asiakkaan palvelutarpeen arviointia sekä terveydenhuoltolaissa määriteltyä hoidon tarpeen arviointia.
- Sosiaali- ja terveyskeskus ja maakunnan liikelaitos vastaavat osaltaan asiakkaan palvelutarpeen kokonaisarviointista ja asiakassuunnitelman laadinnasta.

- **Asiakassuunnitelma**

- Asiakassuunnitelma on asiakkaan palvelutarpeeseen perustuva suunnitelma siitä, miten palvelut käytännössä toteutetaan ja tuotetaan varmistaen tarpeita vastaava kokonaisuus.
- Asiakassuunnitelman laatii asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti sosiaali- ja terveyskeskus tai maakunnan liikelaitos. Asiakkaalle laaditaan vain yksi asiakassuunnitelma. Se sisältää kaikki palvelut, vaikka hän tarvitsee sekä liikelaitoksen että sote-keskuksen tuottamia palveluja.

- **Palvelulupaus**

- Jokainen maakunta antaa oman palvelulupauksensa alueensa asukkaille järjestämisvastuullaan olevista sosiaali- ja terveyspalveluista. Lupauksessa kerrotaan, miten palvelut aiotaan käytännössä toteuttaa. Maakunnan pitää myös kertoa, ovatko palvelut toteutuneet lupauksen mukaisesti.

Mitä palveluita sosiaali- ja terveyskeskus tuottaa?

- Suoran valinnan palveluiden tuottamisesta vastaa sote-keskus
 - Asukas listautuu haluamansa sote-keskukseen, voi vaihtaa 6 kk:n jälkeen
- Sote-keskuksesta saa:
 - Terveyspalvelut: nykyisen kaltainen terveyskeskus/terveysasema ja hammashoito (Terveystenhuollon palveluita laajennetaan myöhemmin)
 - Sosiaalihuollon ammattihenkilön antama yleinen neuvonta ja ohjaus, josta on säädetty sosiaalihoitolaissa 6 §:ssä.
 - Tehtävän edellyttämä kelpoisuus täsmennettäisiin myöhemmässä vaiheessa sosiaalihoitolaikiin
 - Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma vain sote-keskuksen vastuulla olevien palveluiden osalta

Mitä maakunnan liikelaitos tuottaa?

- Kaikki muu sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteiset palvelut
- Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman kokonaisvastuu
- Sosiaalihuollon palvelut keskitetty maakunnan liikelaitokseen
- Maakunnan liikelaitoksen tuottamia palveluita voidaan tuottaa sote-keskuksen yhteydessä:
 - Maakunnan liikelaitoksella oltava yksi tai useampi sosiaalityöntekijöistä, muista sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (ja tarpeen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä) koostuva ryhmä, joka työskentelee sote-keskuksessa /liikkuvana ryhmänä maakunnassa / sähköisen palvelun kautta
 - Tehtävänä on tarvittaessa arvioida palvelutarvetta, jos asukas tarvitsee laajempaa palvelukokonaisuutta kuin sote-keskuksen palveluita

Mitä maakunnan liikelaitos tuottaa?

- Muutama poiminta:
- Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palvelut: asiakassuunnitelma, avohuollon toimenpiteet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto
- Maakunta voi määritellä samaan palvelukokonaisuuteen kuuluvat palvelut (esim. koota lasten ja perheiden palvelut perhekeskuksiin tai koota sosiaaliasemalta saatavat palvelut kokonaisuudeksi).
- Pääsääntöisesti äitiys- ja lastenneuvolapalvelut; voidaan maakunnan päätöksellä antaa myös asiakasseteli
- Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto

Asiakasseteli

- Maakunnan liikelaitoksen on tarjottava asukkaille asiakasseteliä
 - Mm. sosiaalinen kuntoutus, kotipalvelu, kotihoito, palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen, työtoiminta
 - Terveystieteidenhuollossa huomattavasti laajempi palveluvalikoima (kiireettömiä leikkauksia jne.)
- Asiakasseteli lyhytkestoiseen palvelutarpeeseen
- Palvelutarpeen arviointi liikelaitoksessa; hallintopäätös/hoitopäätös
- Oikeus kieltäytyä asiakassetelistä → tuotetaan esim. ostopalveluna tai maakunnan liikelaitoksen omana palveluna
- Asiakassetelin käyttöä voidaan rajoittaa tilanteissa: jos esim. henkilöstöä siirtyisi asiakassetelillä palveluita tuottaviin yrityksiin ja vaarantaisi liikelaitoksen toimintaedellytyksiä tai ei olisi taloudellisesti kannattavaa
- Asiakassetelin arvo on sama kuin liikelaitoksen oma palvelu
- Asiakas maksaa asiakasmaksulain mukaisesti, voi halutessaan maksaa lisäpalveluita itse

Henkilökohtainen budjetti

- HB:n käyttö velvoittavaa vanhuspäalvelulain, vammaispalvelulain ja kehitysvammalain mukaisissa palveluissa, mahdollista myös muille asiakasryhmille, jos palvelutarve pitkäaikaista, laaja-alaista tai koostuu erilaisista palveluista
- Tehdään asiakkaalle palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma ja sen pohjalta kustannusarvio
- HB:a ei voi käyttää suoran valinnan palveluihin tai maakunnan liikelaitoksen itsensä tuottamiin palveluihin
- Oikeus kieltäytyä → tuotetaan liikelaitoksessa, asiakassetelillä tai ostopalveluna
- Määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva, arvioitava vuosittain, muutoksenhaku mahdollisuus
- Omavastuu asiakaslain mukainen, voi ostaa lisäpalveluita omin rahoin

Kuka voi tuottaa sosiaali- ja terveystalvveluita?

- Kaikkien sosiaali- ja terveystalvvelujen tuottajien on oltava lupa- ja valvontaviranomaisen ylläpitämässä tuottajarekisterissä (palvelutuottajalaki). Tuottajarekisteriin hyväksymisen kriteerit on määritellään palvelutuottajalaissa.
- Valinnanvapauslaissa sote-keskukselle asetetut kriteerit
 - asianmukaiset toimintaedellytykset,
 - taloudellinen kantokyky,
 - tarvittaessa voidaan tarkistaa luottokelpoisuus
 - shl 6 § mukaista neuvontaa ja ohjausta antava sosiaalihuollon ammattihenkilö palvelussuhteessa tuottajaan
 - kokoaikaisessa palvelussuhteessa työskentelevä vastuuhenkilö
 - vastaavan lääkärin/hammaslääkärin työaika väh. 30 t/vko

Kuka voi tuottaa sosiaali- ja terveystalvveluita?

- Valinnanvapausslain mukaan maakunta voi halutessaan asettaa palveluntuottajille lisäkriteereitä:
 - laatu (vähimmäislaadun määrittely)
 - palvelutuotannon voimavarat
 - saatavuus
 - miten varmistetaan eheä palvelukokonaisuus ja palveluketjut,
 - henkilöstömitoitus

Henkilöstöjärjestelyt

- Kuntien ja kuntayhtymien sote-henkilöstö, sote palvelutuotantoon osallistuva muu henkilöstö liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti ns. vanhoina työntekijöinä maakunnan palvelukseen
- Siirtymähetkellä voimassa olevat oikeudet ja velvollisuudet säilyvät.

Sote-uudistus ja palkkaharmonisaatio

- Kun työnantajan palvelukseen siirtyy työntekijöitä eri tahoilta, tulee työnantajan huolehtia siitä, että samaa työtä tekevien välillä ei olisi perusteettomia palkkaeroja.
- Valtakunnallista sopimusta palkkaharmonisoinnista laatii työryhmä, jossa on sekä työnantajien että palkansaajien edustus.

Mitä palveluita kunta tuottaa?

- Sivistys- ja varhaiskasvatuspalvelut
- Oppilashuollon kuraattori -ja psykologipalvelut
 - kunnat ja maakunta voivat sopia siitä, että kuraattori- ja psykologipalvelut voidaan antaa maakunnan hoidettaviksi. Nykyisin käytössä olevat opiskeluhuollon maakunnalliset mallit voidaan tämän mukaan jatkossakin säilyttää. Kaikkien maakunnan alueella olevien kuntien olisi hyväksyttävä osaltaan tehtävien siirron maakunnalle.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Nuorisotyö

Aikataulu

- Sote-uudistusta koskevat lait voimaan 1.1.2020 (asiakkaan oikeus valita maakunnan liikelaitos ja HB)
- Maakunnan liikelaitoksen myöntämä asiakasseteli 2020-2022
- Sote-keskukset aloittavat 2021, toiminnan laajentaminen 2022 (liikelaitos vastaa palvelutuotannosta, kunnes lakisääteiset suoran valinnan palvelut on siirretty sote-keskukseen)
- Hammashoito valinnanvapauden piiriin 2022